

La fontauna da Gian Fontana a Fidaz han ils da Flem inaugurau 1985. Ella ei tochen oz signal e simbol pil lungatg oriund dil liug.

40 onns perseveronza

Gl’onn 1995 ha il Comité Romontsch fundau a Flem ina uniun. Quella ha surpriu ils pensums dil Comité Romontsch che era seformaus la primavera 1985. Ils 7 da november 2025 festivescha la Cuminonza Romontscha Flem dus giubileums, quel da 40 e quel da 30 onns.

AUGUSTIN BEELI/FMR

Flem ei in vitg oriundamein retoroman. Cull’entschatta dil turissem ha ei denton entschiet ad ir a digren culla premura e la schientscha pil lungatg mumma. Cun bandischar il romontsch ord las stivas da scola entuorn 1907 han ins priu la basa ad el. Il scolast Gian Fontana ha entschiet a sedustar encunter la germanisaziun, e quei sin sia moda. In retuorn allas ragischs ei denton buca stau pusseivel. Oz, 120 onns pli tard, ei Flem ufficialmein ina vischnaunca tudestga. Malgrad quei ein las ragischs buca seccadas e stinschentadas.

Las uniuns da Flem han gidau

Adina puspei han ins fatg sforz a Flem da mantener alerta la schientscha romontscha. D’ina reconquista ha negin discurriu, denton d’ina vitalisaziun. Gl’onn 1985 era la burnida sin sestizzar. Ina gruppa d’idealists ha priu l’iniziativa ed fatg in davos sforz. Diesch onns pli tard, 1995, han adherents saviu fundar la Cuminonza romontscha da Flem. Quella festivescha dapresent ils dus giubileums da 40 e 30 onns. *Giosch Gartmann*, gl’actuar dalla Cuminonza romontscha da Flem (CRF), ei s’approfundius els protocols ed ha cumpilau in cronica dil svilup da 1985 tochen 2025. «La primavera 1985 era in comite seformaus cugl intent d’organisar ina fiasta per Gian Fontana.

Ils 31 da matg 1985 ha ei dau a Flem ella sala communal ina sera da cumpignia ed el hotel Meiler in sault popular», scriva Giosch Gartmann ella cronica. Per organisar la commemoraziun da 50 onns dapi la mort dil poet e scribent era in comite seformaus, quel ha cooperau culla Renania e cullas uniuns da Flem. La musica instrumentala, la gruppa da teater, il chor viril, il chor baselgia e la scola primara eran separticipai. En tuttas haveva ei habitontas e habitonts che han vuliu manifestar lur atschonza al lungatg romontsch.

Sustegn decisiv dalla Renania

Ils 2 da zercladur 1985 han quellas uniuns e la Renania inaugurau a Fidaz la fontauna Gian Fontana. Las festivitads han intimau il comite d’organisaziun da cuntinuar gl’engaschi. «Las bialas e bunas experientschas han menau alla conclusiun ch’ei duessi seformar a Flem ina structura per sustener il romontsch», scriva Giosch Gartmann en sia cronica. Sin quei han ins schaffiu ina gruppa permanenta cul num Comité Romontsch (CR). Il pasterner e confisier Hanspeter Meiler permiert ha surpriu il tgamun da quel.

Ina gruppa dalla Cuminonza da Flem gl’atun 2002, sin in’excursiun a Sagogn.

FOTOS AUGUSTIN BEELI

Temas dils emprems onns ei la Canorta stada, in liug da s’entupar e tgirar la cuminonza denter Romontschas e Romontschs, la sentupada da Sontgaclau ha s’udiu vitier, il CR ha organisau teaters e sault. Sustegn decisiv ha il CR survegniu dalla Renania. Quella ha gidau el en discussiuns culla vischnaunca e sias autoritads. Damondas dalla scola e dalla scolletta han ins saviu discutir objectivamein culla suprastonza communal e per introducir survetschs divins romontschs ha la pleiv purschiu maun.

Scuntrada 1991 ha dau slontsch

Dalla Canorta Flem separticipavan all’entschatta ella media 33 persunas, ins deva giugs e pli tard han referats e seras da cant cumplettau la purschida. La lavur dil CR ha giu in effect ch’ei veseivels aunc oz. Aschia eis ei gartegiau da garantir ils nums romontschs e d’importar quels ufficialmein els registers dallas vias e quaters. Sco Giosch Gartmann ha eruiu, eri la vischnaunca buc adina cooperativa e la CR retschevevai rispostas pauc empermettontas sin sias interenziuns e propostas. Ils responsabels han denton insistiu. La fiasta dil vitg dils 8 d’uost 1987 ha dau slontsch, lu era la Scuntrada dil pievel romontsch a Laax dalla Ligia Romontscha, quell’jamna memorabla ei stada dils 5 tochen ils 11 d’uost 1991 a Laax.

Gudignau in cumbat

Ina dallas finamiras dil CR era ei stau naven dall’entschatta da garantir l’instrucziun da romontsch en scola. Ils 25 da settember 1994 ha

ina votaziun dil pievel acceptau la proposta da fixar duas lecziuns ad jamna. Quei cumpromiss dalla suprastonza ha anflau ina maioranza cun 405 encunter 374 vuschs. Gia 1993 haveva il collaboratur regional dalla Renania, *Bartholome Tscharner* preparau in sboz per statuts per midar il CR liber en ina uniun cun commembers. Ils 3 da fevrer 1995 ei la radunonza da fundaziun stada e la Cuminonza romontscha da Flem (CRF) ei daventada succссора dil Comité Romontsch.

Actualmein dumbra la CRF rodund 100 commembers e *Marcel Camenisch* presideschia l’uniun. Ella sa festivar 30 onns engaschi pil lungatg romontsch a Flem. Las autoritads actualas ein beinvulentas e sustegnan las activitads. Ch’ins sappi buca menar anavos la roda ein tuts responsabels cunscients. Era la CRF accepta che Flem ei ina vischnaunca tudestga. La CRF sesprova denton, cun bia idealissem, da mantener alerta la schientscha romontscha. Denter auter ha ella ina biala cooperaziun culla scola. Ella organisescha gl’entir onn occurrenzas per giuven e vegl, indigens e hosps da vacanzas, per e cullas Romontschas e culs Romontschs.

e far viva sil romontsch. Cul code QR san ins reservar plaz pil concert.

L’occurrenza giubilara 30/40 onns dalla CRF ei vendergis, ils 7 da november 2025, ella halla d’events a Flem. Quella sera concertescha Mattiu Defuns e sia band. Avon il concert dat ei in’apero per s’entupar

TUJETSCH

Refusau la deliberaziun dalla revisiun dalla planisaziun locala

La radunonza da vischnaunca da Tujetsch pretenda ina secunda exposiziun da cooperaziun dalla revisiun totala dalla planisaziun locala entras la suprastonza communal. Cun 62 encunter 14 vuschs ha ella returnau la fatschenta alla suprastonza communal la mesjamna sera el rom dalla debatta d’entrada dalla fatschenta. La votaziun all’urna dalla revisiun totala dalla planisaziun locala era previda ils 30 da november 2025. Perencunter han vischinas e vischins acceptau la mesjamna sera ils contracts da servitud per baghegiar la reit d’energia cun bischels ella via da Nalps en favur dall’Axpò. Persuenter incassescha la vischnaunca in’indemnisaziun da 106 000 francs. (cdm/fmr)

TRIN

Introducziun da bons da sport per affons e per giuvenils

Per la stagiun d’unviern 2025/26 introducescha la vischnaunca da Trin, sco ella ha communicau, in niev sistem da bons da sport per affons e per giuvenils. Aschia reagescha la vischnaunca sin il fatg che las reducziuns vertentas tier l’Arena Alva crodan per promover vinavon il sport da giuvens talents. Affons da 6 – 12 onns survegnan in bon per far sport ella valeta da 150 francs, giuvenils da 13 – 18 onns survegnan in bon per far sport ella valeta da 250 francs. Quels bons san vegnir nezegiai per abonnaments annuals dall’Arena Alva, abonnaments annuals ni da stagiun d’autras pendicularas ni in commemoradi ad in’uniun da sport regiunala.

Cun quei sustegn vul la vischnaunca garantir ch’ils affons e la giuventetgna possien separticipar era vinavon activamein al sport d’unviern ni ad autras disciplinas da sport e che las famiglias vegnien descargadas malgrad ch’ils cuosts s’augmentan. (cdm/fmr)

LA QUOTIDIANA

Editura: Samedia Press AG
Editur: Hanspeter Lebrument
CEO: Thomas Kundert

Editura Samedia
Via Sommerau 32, 7007 Cuira;
tel. 081 255 50 50,
mail: verlag@samedia.ch

Redacziun responsabla:
Fundaziun Medias Rumantschas (FMR):
Schefredactor FMR: David Truttmann (dat)
Substitut schefredactor FMR:
Hans Huonder (hh)

Redacziun FMR:
Augustin Beeli (abc), Andreas Cadonau (ac),
Flurin Andry (fa, correctorat), Michael Steiner (mst),
Claudia Cadruvi (vi) Gabriela Riedi (ri), Martin Gabriel (mg),
Martin Camichel (cam), Sandro Buchli (sb),
Stefanie Elsa (ste), Annetta Janka-Zini (aj, correctorat),
Olivia Portmann-Mosca (opm), Toni Vinzens (vit)

Adressas redacziunalas:
FMR Fundaziun Medias Rumantschas,
Via da Masans 2, 7000 Cuira
mail: redacziun@fmr.ch
tel. 081 544 89 11

www.fmr.ch

Servetsch d’abunents e da distribuziun:
Via Sommerau 32, 7007 Cuira,
tel. 0844 226 226,
mail: abo@samedia.ch

Inserats:
Samedia Promotion,
Städtlistrasse 12, 7130 Glion
tel. 081 920 07 17, fax 081 920 07 18,
mail: ilanz.inserate@samedia.ch

La Quotidiana cumpara tschintg giadas ad emna.
Ediziun derasada, Südostschweiz cumplet:
57 450 exemplars (WEMF, 2025),
da quai ediziuns vendidas 52 420 exemplars
Derasaziun: 148 897 lecturas e lecturs
(MACH-Basic 2025-1)

La Samedia Press AG è possessura dals titels
«Fögl Ladin», «Gassetta Romontscha», «Casa
Paterna/La Pünt» e «La Vouch da Surmeir».

Pretschs d’abunaments sut:
www.suedostschweiz.ch/aboservice

Communicaziun da participaziuns considerablas
sin fundament da art. 322 CP:
nagin

© Samedia